

Підприємництво, торгівля та біржова діяльність

УДК: 338.242

DOI <https://doi.org/10.5281/zenodo.14441856>

Механізм державного регулювання підприємницької діяльності у кризових умовах

Гордієнко Віта Павлівна

кандидат економічних наук, доцент, кафедра управління імені Олега Балацького, навчально-науковий інститут бізнесу, економіки та менеджменту, Сумський державний університет, м. Суми, Україна, ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-4205-0842>

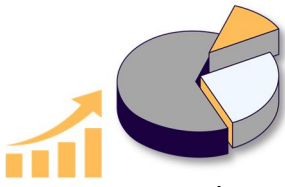
Богдан Едуард Іванович

студент 2-го курсу, кафедра управління імені Олега Балацького, навчально-науковий інститут бізнесу, економіки та менеджменту, Сумський державний університет, м. Суми, Україна, ORCID: <https://orcid.org/0009-0001-3912-9018>

Прийнято: 19.11.2024 | Опубліковано: 29.11.2024

Анотація. Стаття спрямована на розвиток складових механізму державного регулювання підприємницької діяльності у кризових умовах.

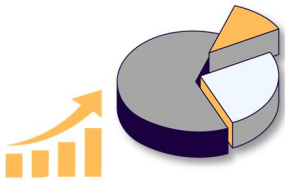
Метою статті є розвиток складових механізму державного регулювання підприємницької діяльності у кризових умовах. Ефективність повоєнного відновлення держави залежить від значної кількості як внутрішніх так і зовнішніх чинників, чільне місце серед яких займає підприємницький сектор, як важливий фактор економічного зростання. У статті використовується системний, порівняльний та структурно-функціональний підходи, методи аналізу і синтезу.

У дослідженні зазначається, що повномасштабна війна завдала суттєвих втрат підприємницькому сектору, проте показники діяльності підприємств підтверджують, що український бізнес не тільки вистояв, а й стрімко розвивається. У роботі виокремлені проблеми, які є характерними для українського бізнесу на сучасному етапі розвитку, а саме: прямі та непрямі загрози від війни; наявні економічні проблеми держави, які суттєво ускладнюють фінансовий стан підприємства; зниження споживчої активності; зміна актуальності певних товарів або послуг; психічні розлади працівників; збереження наявного кадрового потенціалу та залучення нових спеціалістів; проблеми з логістикою та транспортом; нові регуляторні виклики. Доведено, що вирішення зазначених проблем залежать від наявного механізму державного регулювання у сфері підприємницької діяльності, який передбачає групування методів та інструментів за трьома напрямками: нормативно-правові, адміністративні та економічні методи. Зазначено, що вирішення усіх проблем це питання не лише держави, а й самого бізнесу.

Для бізнесу актуальними питаннями у кризових умовах є оперативний моніторинг внутрішніх та зовнішніх факторів, гнучкість бізнесу, а також підвищення бізнесової стресостійкості. Для держави основними напрямками удосконалення механізму реалізації регуляторної політики у кризових умовах є: коригування методів та інструментів державного регулювання відповідно до викликів часу; сприяння розширенню інструментів фінансування та страхування підприємств від впливу зовнішніх чинників; оптимізація бронювання працівників підприємств; стимулювання розвитку експортоорієнтованих виробництв; розробка нових державних програм; реалізація державної політики по створенню нових робочих місць.

Ключові слова: бізнес, підприємницька діяльність, державне регулювання, регуляторна політика, дерегуляція.

The Mechanism of State Regulation of Entrepreneurial Activity in Crisis

Conditions

Vita Hordiienko

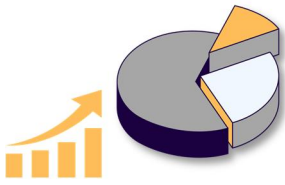
PhD in Economics, Associate Professor, Oleg Balatskyi Department of Management, Academic and Research Institute of Business, Economics and Management, Sumy State University, Sumy, Ukraine, ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-4205-0842>

Eduard Bohdan

Student, Oleg Balatskyi Department of Management, Academic and Research Institute of Business, Economics and Management, Sumy State University, Sumy, Ukraine, ORCID: <https://orcid.org/0009-0001-3912-9018>

Abstract. The article focuses on developing the components of the state regulation mechanism for entrepreneurial activity under crisis conditions. The purpose of the article is to enhance the components of the state regulation mechanism for entrepreneurial activity during crises. The effectiveness of post-war recovery depends on numerous internal and external factors, with the entrepreneurial sector playing a key role as an important driver of economic growth. The article employs systematic, comparative, and structural-functional approaches, along with methods of analysis and synthesis.

The research highlights that the full-scale war has caused significant losses to the entrepreneurial sector. However, enterprise performance indicators confirm that Ukrainian businesses have not only survived but are also rapidly growing. The study identifies current problems facing Ukrainian businesses, including: direct and indirect threats from the war; existing economic issues that significantly complicate companies' financial stability; reduced consumer activity; shifts in demand for certain goods or services; employee mental health issues; maintaining existing human resources and

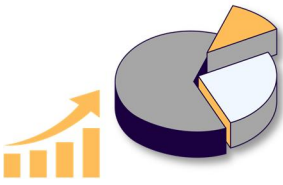
attracting new specialists; logistical and transportation challenges; and new regulatory demands.

It is demonstrated that addressing these issues depends on the existing state regulatory mechanism for entrepreneurial activity, which involves categorizing methods and tools into three areas: legal and regulatory, administrative, and economic. The article emphasizes that solving these problems is not solely the responsibility of the state but also of businesses themselves.

In a crisis, businesses need to focus on real-time monitoring of internal and external factors, maintaining flexibility, and increasing resilience. For the state, key directions to improve regulatory mechanisms during crises include: adjusting regulatory methods and tools to address current challenges; expanding financing and insurance instruments to mitigate external impacts on enterprises; optimizing the reservation system for enterprise employees; stimulating export-oriented production; developing new state programs; and implementing policies to create new jobs.

Keywords: business, entrepreneurial activity, state regulation, regulatory policy, deregulation.

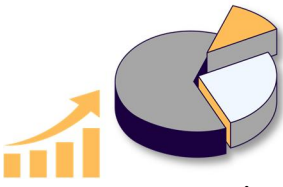
Постановка проблеми. У результаті повномасштабної війни, яка триває в Україні близько трьох років, наша держава має безпрецедентні втрати в людському, промислово-виробничому та інфраструктурному потенціалах. Проте вже сьогодні на державному та науковому рівнях активно обговорюється питання повоєнного відновлення України, вивчаються пріоритетні моделі відбудови, досліджується міжнародний досвід та можливості його імплементації, ведеться активна робота з міжнародними експертами, окреслюються стратегічні та тактичні напрями соціально-економічного розвитку тощо. Ефективність повоєнного відновлення держави залежить від значної кількості як внутрішніх так і зовнішніх чинників, чільне місце серед яких займає підприємницький сектор. Саме підприємницька діяльність навіть у складних умовах війни демонструє потужну здатність створювати нові робочі місця і

таким чином забезпечувати добробут населення, сплачувати податки до бюджетів різних рівнів, насичувати територію держави необхідними товарами та послугами, розробляти інновації та впроваджувати їх у виробництво, здійснювати зовнішньоекономічну діяльність, допомагати армії та в цілому тримати економіку держави.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідження особливостей розвитку підприємницької діяльності та її соціально-економічної ролі у розвитку суспільства завжди викликали значний інтерес як у зарубіжних так і вітчизняних вчених. За останні роки спостерігається збільшення публікацій, які стосуються питань підприємницького сектору. Значний вклад у розвиток цієї сфери внесли такі вчені як: Данилишин Б. [1], Бугайчук В. [2], Василюк Н. [3], Верхоглядова Н. [4], Вітковський Ю. [5], Гондарєва І. [6], Дикань В. [7], Дудник О., Євтушенко В., Михайленко Д., Нікітенко К. [8], Смігунова О., Фролова Н. та багато інших. У наукових доробках зазначених вчених розглядаються питання теоретико-методичних засад функціонування підприємницької діяльності, чинники та проблеми розвитку бізнес-структур, здійснюється аналіз діяльності суб'єктів господарювання у тому числі в умовах воєнного стану, досліджуються особливості впливу держави на формування і розвиток підприємств, визначаються проблеми і подальші напрями активізації регуляторної політики держави, окреслюються перспективи дерегуляції господарської діяльності, досліджується зарубіжний досвід використання методів та інструментів державного і ринкового регулювання підприємницької діяльності, а також можливості його імплементації в Україні тощо.

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. В умовах воєнної економіки перед державою постають численні виклики, пов'язані з ефективною мобілізацією фінансових, матеріальних та людських ресурсів. Одним із ключових елементів цієї системи є підприємницький сектор, який за умов належної державної підтримки може стати рушієм вирішення соціально-економічних проблем, спричинених війною. Потенційний внесок даної статті

полягає в дослідженні та розробці дієвих підходів до державного регулювання підприємницької діяльності в умовах воєнного стану та післявоєнного відновлення. Зокрема, в роботі детально вивчаються механізми стимулювання підприємництва, оптимізації ресурсів та створення умов для сталого розвитку бізнесу, які сприятимуть економічній стабільності й відновленню країни.

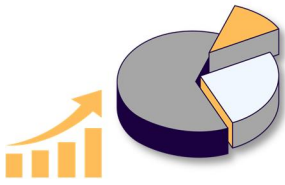
Слід зазначити, що дослідження можуть заповнити прогалини в науковому обґрунтуванні регуляторної політики держави та сприяти формуванню ефективних державних програм для розвитку підприємницького сектору у складний для країни час.

Формулювання цілей статті. Метою статті є розвиток складових механізму державного регулювання підприємницької діяльності у кризових умовах.

Відповідно до поставленої мети у роботі окреслені такі дослідницькі завдання:

- 1) обґрунтувати значення підприємницької діяльності в економічному розвитку держави;
- 2) провести аналіз сучасного стану діяльності підприємств;
- 3) дослідити існуючий механізм державного регулювання підприємницької діяльності;
- 4) виокремити проблеми, які є характерними для українського бізнесу в умовах воєнного стану;
- 5) визначити напрями активізації підприємницької діяльності у кризових умовах на локальному та державному рівнях.

Виклад основного матеріалу дослідження. Згідно чинного законодавства, підприємництво розглядається як самостійна, систематична діяльність по виробництву продукції, виконанню робіт, наданню послуг з метою отримання прибутку, яка здійснюється фізичними та юридичними особами на власний ризик [9]. Підприємницька діяльність реалізується згідно загальнодержавних принципів господарювання, які визначені статтею 6

Господарського кодексу України, а саме: забезпечення економічної багатоманітності та рівний захист державою усіх суб'єктів господарювання; свобода підприємницької діяльності у межах; вільний рух капіталів, товарів та послуг на території України; добросовісної конкуренції у підприємництві, екологічного захисту населення; захист національного товаровиробника; заборона незаконного втручання органів державної влади та органів місцевого самоврядування у господарські відносини тощо [10].

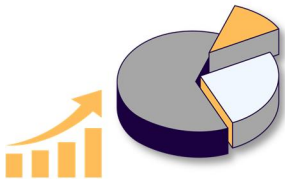
Повномасштабна війна завдала суттєвих втрат підприємницькому сектору. Перша половина 2022 року стала нищівною для українського бізнесу. Проте показники діяльності підприємств (таблиця 1) підтверджують, що український бізнес не тільки вистояв, а й стрімко розвивався у 2023 році та продовжує це робити у 2024 році. Багато підприємств досить швидко пристосувалися до нових обставин, продовжують підтримувати і розвивати бізнес, виходять на нові ринки, диверсифікують виробництво товарів та послуг, перепрофільнуються на нові виробництва, інвестують в нові технології та виробництва, розробляють стратегічні плани, займаються волонтерською діяльністю тощо.

Таблиця 1

Динаміка показників діяльності підприємств в Україні у період 2010-2023 рр.

Роки	Кількість суб'єктів господарювання / підприємств, одиниць				Кількість зайнятих працівників на підприємствах, тис. осіб				Обсяг реалізованої продукції (товарів, послуг), млн. грн.			
	великі	середні	малі	усього	великі	середні	малі	усього	великі	середні	малі	усього
2010	586	20983	357241	378810	2400,3	3393,3	2164,6	7958,2	1401596,8	1396364,3	568267,1	3366228,2
2015	423	15203	327814	343440	1708,6	2604,7	1576,4	5889,7	2053189,5	2168764,8	937112,8	5159067,1
2020	512	17602	355708	373822	1574,6	3088,4	1703,1	6366,1	3626388,0	4359362,1	2064120,7	10049870,8
2021	610	17502	352722	370834	1648,7	2967,8	1775,2	6391,7	5140366,8	5900055,0	2576371,4	13616793,2
2022	494	14783	246647	261924	1369,9	2582,8	1429,7	5382,4	4024267,1	4906839,0	2101912,0	11033018,1
2023	512	14070	293270	307852	1324,1	2336,3	1391,9	5052,3	4796986,4	5990514,3	2668866,3	13456367,0

Джерело: узагальнено авторами на основі даних Державного управління статистики [11]

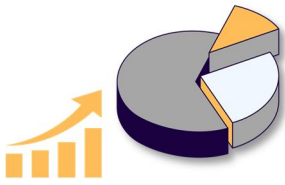
Як засвідчують дані таблиці 1 кількість підприємств у 2022 році скоротилася більше ніж на 30% порівняно з 2010 роком. Проте вже у 2023 році кількість підприємств збільшилася і становила 307852 одиниці, що менше на 19% від рівня 2010 року. Значний негативний вплив на діяльність підприємств мало скорочення кількості зайнятих на виробництві працівників. У 2023 році кількість трудових ресурсів на підприємствах скоротилася майже на 40% у порівнянні до 2010 року і на жаль цей показник має тенденцію до погіршення. Обсяг реалізованої продукції у 2022 році зменшився від рівня 2021 року на 20%, проте у 2023 році має тенденцію до покращення. Проведене дослідження доводить, що не дивлячись на численні загрози український бізнес пристосовувався до роботи у складних умовах війни, проте продовжує постійно стикатися з новими викликами. Опитування, які проводилися Інститутом економічних досліджень та політичних консультацій, Американською торговельною палатою в Україні та компанією «Сіті Україна» [12, 13], дозволяють виокремити проблеми, які є характерними для українського бізнесу на сучасному етапі розвитку, а саме:

- прямі загрози від війни, які пов'язані з окупацією, постійними ракетними обстрілами, мінуванням територій та обумовлюють втрату бізнесу в цілому або завдають йому збитків різного масштабу;

- непрямі загрози від війни (обмежений доступ до електроенергії, інтернету, мобільного зв'язку, водопостачання, тепlopостачання тощо), які ведуть до зміни умов діяльності підприємства через необхідність забезпечення безперебійної роботи, що обумовлює додаткові витрати на встановлення необхідного виробничого обладнання, генераторів тощо.

- наявні економічні проблеми держави (дефіцит бюджету, зміна торговельного балансу, девальвація тощо), які суттєво ускладнюють фінансовий стан підприємства та зменшують його можливості;

- зниження споживчої активності через еміграцією населення за кордон та через падіння загальної купівельної спроможності, що обумовлює або

трансформацію підприємств (диверсифікація, конверсія) або вихід на нові ринки збуту продукції у тому числі міжнародні;

- зміна актуальності певних товарів або послуг, що вимагає від підприємців реформування своєї діяльності, розробки та прийняття нових тактичних та стратегічних планів, пошук необхідних джерел фінансування та сприяння перекваліфікації найманих працівників;

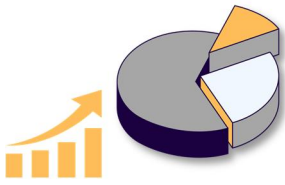
- психічні розлади працівників пов'язані зі стресовими умовами життя та роботи, що потребує від підприємців проведення виваженої кадрової політики, яка сприятиме зменшенню ризиків від роботи у воєнний час (забезпечення безпечних умов роботи, запровадження системи фінансової, матеріальної та моральної мотивації, залучення фахівців для надання психологічної допомоги працівникам (проведення тренінгів, вебінарів, семінарів), переведення певних видів робіт у дистанційний режим тощо);

- збереження наявного кадрового потенціалу та залучення нових спеціалістів, яких потребує підприємство в умовах трансформації господарської діяльності (реалізація виваженої кадрової політики, спрямованої на забезпечення персоналу необхідним соціальним пакетом);

- проблеми з логістикою та транспортом, які впливають на підвищення собівартості продукції, а також істотно збільшують терміни доставки;

- нові регуляторні виклики підприємницької діяльності та збільшення тиску з боку державних органів.

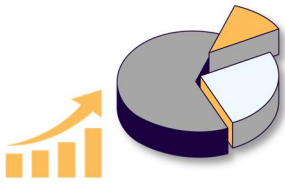
Вирішення зазначених проблем у значній мірі залежать від державного регулювання у сфері підприємницької діяльності. Під час воєнного стану забезпечення сталого функціонування підприємницької діяльності залежить від ефективної державної регуляторної політики у сфері господарської діяльності, яка спрямована на вдосконалення правового забезпечення господарських відносин, а також адміністративних відносин між регуляторними органами (або іншими органами державної влади) та суб'єктами господарювання, недопущення прийняття економічно недоцільних та неефективних регуляторних

актів, зменшення втручання держави у діяльність суб'єктів господарювання та усунення перешкод для розвитку господарської діяльності [14].

Держава впливає на розвиток підприємницької діяльності через її регулювання або активізацію. Механізм регулювання підприємницької діяльності передбачає групування методів та інструментів, які використовує держава за трьома напрямками: нормативно-правові, адміністративні та економічні. Методи державного регулювання підприємницької діяльності являють собою набір певних способів, прийомів та засобів державного впливу на формування та розвиток бізнес-структур. Серед загальної кількості методів чільне місце займають нормативно-правові методи, які встановлюють обов'язкові для виконання юридичні норми для поведінки суб'єктів господарювання. Правова сфера регулювання підприємницької діяльності є складною ієрархічно побудованою системою, яка складається з нормативно-правових документів різного рівня: перший рівень – Конституція України, у якій закріплено право на підприємницьку діяльність та визначені суб'єкти підприємницької діяльності; другий рівень – нормативно-правові документи, які регулюють виключно підприємницьку діяльність; третій рівень – правові документи, які містять окремі положення, що регулюють підприємництво.

Адміністративні методи державного регулювання підприємницької діяльності забороняють, дозволяють або примушують товаровиробника здійснювати господарську діяльність за певними правилами. До них відносяться: заборона або ліцензування певних видів діяльності; надання акту державної реєстрації господарської діяльності; встановлення суб'єктів підприємницької діяльності, а також осіб, для яких ця діяльність є забороненою; квотування; нормування; система санкцій; стандартизація; державні замовлення та контракти; прямий вплив на ціни, дерегуляція тощо. Державою встановлені обмеження на такі види діяльності як: виготовлення та реалізації наркотичних засобів, зброї, вибухових речовин, цінних паперів та грошових знаків. Ці види діяльності можуть здійснюватися лише державними підприємствами. Окрім

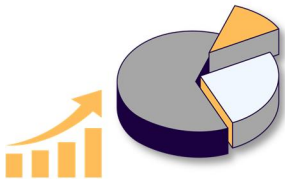

того, існують деякі види діяльності, які з метою недопущення на ринок неякісної продукції або послуг, обмежуються ліцензуванням. Вибравши вид діяльності, підприємець отримує акт державної реєстрації і тільки тоді може займатись виготовленням продукції або надавати послуги. Держава визначає суб'єктів підприємницької діяльності та встановлює осіб, яким заборонено нею займатися (військовослужбовці, працівники органів прокуратури, суду, державної безпеки, внутрішніх справ, державного арбітражу, державного нотаріату, а також органів державної влади; особи, яким суд заборонив займатись підприємництвом).

Вагомим адміністративним методом державного регулювання є квотування, яке встановлює державні розміри, частку у загальному виробництві, продажі, збуті, експорті та імпорті тощо. Квотування сприяє захисту конкурентного середовища та є вагомим інструментом у боротьбі з монополізмом. Значну роль в системі адміністративних методів має система санкцій, що встановлюються державою за порушення або невиконання суб'єктами ринку договірних зобов'язань (штрафи, пеня, ембарго). Адміністративним методом, який встановлює певні правила господарської діяльності є нормування (норми часу, виробництва продукції, норми витрачання сировини, енергії, води, екологічні норми тощо).

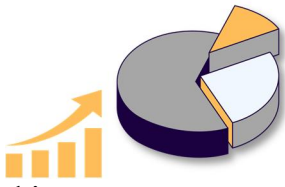
Досить розповсюдженим адміністративним методом у регулюванні бізнес-процесів є стандарти, що встановлюють певні вимоги (соціальні, харчові, екологічні, фармацевтичні стандарти тощо). Державні замовлення та контракти стимулюють задоволення соціально-економічних потреб споживача, сприяють виробництву дефіцитного товару, впливають на розвиток пріоритетних сфер діяльності, активізують інноваційну діяльність на виробництві, сприяють реалізації виконання міжнародних угод, задовольняють соціальні потреби суспільства тощо.

Методом державного регулювання, який спрямований суттєво підвищити рівень економічної свободи суб'єктів господарювання є дерегуляція. Саме дерегуляція створює максимально ефективні умови для ведення бізнесу та

зменшує втручання держави у підприємницьку діяльність. Основними завданнями дерегуляції економіки в Україні є: зменшення кількості документів дозвільного характеру та зменшення дозвільно-погоджувальних процедур; скорочення витрат суб'єктів господарювання на виконання державних регуляцій; скорочення кількості регуляторних і контролюючих органів у спосіб їх злиття або ліквідації; підтримка та розвиток малого і середнього бізнесу особливо у сільській місцевості. Варто відмітити, що реформа дерегуляції продовжується навіть під час війни. Так, у 2024 році урядом запущена нова система «єДозвіл», яка дозволяє отримувати підприємцям ліцензії, а також дозвільні документи для ведення бізнесу онлайн.

Вагому роль у державному регулюванні підприємницької діяльності відіграють економічні методи, які встановлюють правила гри в ринковому середовищі. До економічних методів відносяться податкове регулювання (зокрема встановлення податкових ставок та податкові пільги), кредитне регулювання (кредитні пільги), використання субсидій та дотацій, фінансування через державні та регіональні програми, грантова діяльність, залучення іноземних інвестицій тощо. За час повномасштабної війни багато підприємців, у першу чергу малого та середнього бізнесу, мали труднощі з розширенням або модернізацією виробництва через брак фінансових ресурсів. Інвестування під час війни є одним із найактуальніших питань для українського бізнесу і здійснюється воно на різних рівнях: міжнародному, державному та регіональному. Насьогодні вагоме значення для розвитку підприємницької діяльності мають грантові та кредитні програми, які спрямовані на відкриття нового або підтримку вже існуючого бізнесу. Завдячуючи таким грантовим проектам як «Власна справа», «Варто», «Створюй», «Є-робота» створено багато нових мікро-, малих та середніх підприємств. Також український бізнес отримує допомогу від міжнародних партнерів. Так за інформацією Урядового порталу [15] найбільшу підтримку українському бізнесу надають Європейський банк реконструкції і розвитку, Європейський інвестиційний банк, Міжнародна

фінансова корпорація (IFC), Кредитна установа для відбудови (KfW - державний банк Уряду Німеччини) та Агентство США з міжнародного розвитку (USAID). Кредитування бізнесу також є актуальним під час війни, проте умови отримання кредитів залишаються складними, а відсоткові ставки – високими. На вирішення проблеми державою була створена програма «Доступні кредити 5-7-9». У дослідженнях Богдана Данилишина [1], щодо тенденцій розвитку бізнесу в умовах війни зазначається, що з початку війни і по березень 2024 року в Україні видано 51 101 кредит на 204,6 млрд. грн.

Підсумовуючи вище сказане варто відмітити, що вирішення усіх проблем це питання не лише держави, а й самого бізнесу. Так, в умовах невизначеності та викликів пов'язаних із повномасштабною війною та для досягнення результативності своєї господарської діяльності важливими напрямками у роботі підприємницьких структур є:

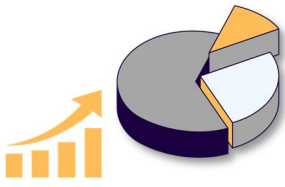
- перманентний моніторинг внутрішніх та зовнішніх факторів впливу на підприємство, який дозволить зібрати актуальну інформацію та на її основі оперативно відкоригувати маркетингову стратегію;

- гнучкість бізнесу (зміна стратегії розвитку, інший перерозподіл матеріальних, фінансових та кадрових ресурсів, готовність працювати у складних умовах з можливістю релокації, вміння приймати нестандартні рішення тощо);

- підвищення бізнесової стресостійкості (диверсифікація стратегічних планів з урахуванням оптимістичного та песимістичного сценаріїв, які відповідно до наявних загроз сьогодення дозволять у майбутньому обрати оптимальний напрям розвитку).

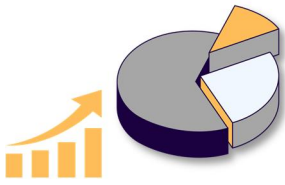
Для держави актуальним питанням залишається удосконалення механізму державного регулювання підприємницької діяльності у кризових умовах за напрямками:

- коригування методів та інструментів державного регулювання відповідно до викликів часу;

- сприяння розширенню інструментів фінансування підприємств, а також страхування ризиків пов'язаних з їх діяльністю під час війни та на час післявоєнної відбудови;
- оптимізація питання, пов'язаного з бронюванням працівників підприємств, що дозволить зберегти кадровий потенціал підприємства;
- стимулювання розвитку експортоорієнтованих підприємств та їх підтримка для виходу на нові міжнародні ринки;
- розробка нових державних та місцевих програм (програми підтримки бізнесу; галузеві програми, які мають реалізуватися у контексті структурної перебудови держави та з урахуванням визначених пріоритетних напрямів розвитку на час післявоєнного відновлення);
- реалізація державної політики по створенню нових робочих місць, що базується на принципах державно-приватного партнерства і дозволить по-перше зменшити рівень безробіття, а по-друге сприятиме поверненню мігрантів в Україну (стимулювання підприємств до створення нових робочих місць; запровадження суспільних робіт задля відновлення зруйнованої інфраструктури, до яких можуть залучатися безробітні, які зареєстровані у Державній службі зайнятості).

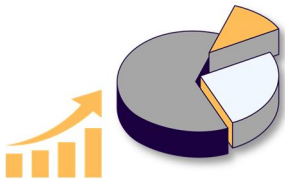
Висновки. Ефективність повоєнного відновлення держави залежить від значної кількості як внутрішніх так і зовнішніх чинників, чільне місце серед яких займає підприємницький сектор, як важливий фактор економічного зростання. Війна призвела до суттєвих втрат у підприємницькому секторі, проте показники діяльності підприємств підтверджують, що український бізнес не тільки вистояв, а й стрімко розвивається навіть при наявності великої кількості проблем. Подальший розвиток підприємницького сектору залежить від наявного механізму державного регулювання у сфері підприємницької діяльності, який передбачає групування методів та інструментів за трьома напрямками: нормативно-правові, адміністративні та економічні. В умовах невизначеності та викликів пов'язаних із повномасштабною війною вагоме значення має співпраця

держави та бізнесу. Для бізнесу актуальними питаннями у кризових умовах є оперативний моніторинг внутрішніх та зовнішніх факторів, гнучкість бізнесу, а також підвищення бізнесової стресостійкості. Для держави основними напрямками удосконалення механізму реалізації регуляторної політики у кризових умовах є: коригування методів та інструментів державного регулювання відповідно до вимог часу; сприяння розширенню інструментів фінансування та страхування підприємств; оптимізація бронювання працівників підприємств; стимулювання розвитку експортоорієнтованих виробництв; розробка нових державних програм; реалізація державної політики по створенню нових робочих місць.

Список використаних джерел

1. Данилишин Б. Тенденції розвитку бізнесу в умовах війни: ситуація в економіці та фінансових ринках. *LB.ua*. URL: <http://surl.li/zxlscu> .
2. Бугайчук В., Кривульський Є., Глюза К. Формування стратегії розвитку підприємства в умовах війни. *Економіка та суспільство*. – 2023.– № 56. URL: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2023-56-81>.
3. Василюк Н.М. Сучасні імперативи розвитку підприємницької діяльності. *Проблеми сучасних трансформацій*. – Серія: «Економіка та управління». – 2022. – № 3. URL: <https://doi.org/10.54929/2786-5738-2022-3-04-01>.
4. Верхоглядова Н. Особливості управління безпекою підприємницької діяльності в умовах воєнного стану. *Економіка та суспільство*. 2022. № 39. URL: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2022-39-56>.
5. Вітковський Ю. П., Смігунова О. В., Дудник О. В. Роль і значення малого підприємництва у формуванні стратегії розвитку економіки України. *Український журнал прикладної економіки та техніки*. 2022. Том 7. № 1. С. 107 – 113. URL: <https://doi.org/10.36887/2415-8453-2022-1-12>.

6. Гонтарева І. В., Євтушенко В. А., Михайленко Д. Г. Особливості розвитку підприємництва в умовах військових дій та повоєнного відновлення України. *Проблеми сучасних трансформацій. Серія: економіка та управління*. 2023. № 7. URL: <https://doi.org/10.54929/2786-5738-2023-7-03-04>.

7. Дикань В., Фролова Н. Напрями та інструменти державної підтримки розвитку малого та середнього бізнесу в Україні у воєнний час. *Економіка та суспільство*. 2022. № 38. URL: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2022-38-56>.

8. Нікітенко К. С. Підприємницька діяльність: аспекти, тенденції і перспективи розвитку в умовах пандемії. *Ефективна економіка*. 2021. № 12. URL: <https://doi.org/10.32702/2307-2105-2021.12.102>.

9. Про підприємництво : Закон України від 07.02.1991 № 698-XII : станом на 11 лют. 2022 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/698-12#Text>.

10. Господарський кодекс України : Кодекс України від 16.01.2003 № 436-IV : станом на 15 листоп. 2024 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/436-15#Text>.

11. Показники діяльності суб'єктів великого, середнього, малого та мікропідприємства у 2010-2023 роках. *Державне управління статистики*. URL: https://www.ukrstat.gov.ua/operativ/menu/menu_u/sze_20.htm.

12. Ведення бізнесу у воєнній Україні: опитування. *Американська торговельна палата в Україні*. URL: <http://surl.li/ygtzdv>.

13. Український бізнес під час війни: Щомісячне опитування підприємств. *Інститут економічних досліджень та політичних консультацій*. URL: <http://surl.li/vtmbdm>.

14. Про засади державної регуляторної політики у сфері господарської діяльності : Закон України від 11.09.2003 № 1160-IV : станом на 24 груд. 2023 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1160-15#Text>.

15. Діюча міжнародна підтримка українського приватного бізнесу. *Урядовий портал*. URL: : <http://surl.li/mkzbhf>.